

Z numeru: **Didaskalia 184**

Data wydania: grudzień 2024

Źródło: <https://didaskalia.pl/pl/arttykul/noty-o-ksiazkach-20>

/ TEATR W KSIĄŻKACH

Noty o książkach

Agata Kędzia, *Trudna sztuka dorastania*, Wydawnictwo Wiele Kropek, Kraków 2024

Agata Kędzia łączy w swojej książce teorię pedagogiki teatru ze studiami nad jej praktykami, rozmowami z teatralnymi pedagogami oraz własnymi praktykami pracy z młodzieżą. Już we wstępie autorka podkreśla, że książka nie jest głosem nastolatków, lecz analizą różnych strategii pracy z perspektywy dorosłych szukających sposobów nawiązywania kontaktu z młodzieżą.

Kędzia umiejscawia pedagogikę teatru w krytycznym nurcie edukacji, podkreślając nieautorytarne i równościowe podejście do wychowania, stawiające na rozwój więzi społecznych. Tak rozumiana pedagogika pozwala nastolatkom rozwijać się po swojemu, ale jednocześnie umożliwia zostanie z nimi w dialogu i w realnej przestrzeni – co jest szczególnie ważne dla pokolenia edukacji zdalnej.

W rozdziale: „Strategie współpracy” autorka analizuje metody

współdziałania z młodzieżą w teatrze na przykładach pięciu spektakli: *Stan wyjątkowy*, *Słowo na G*, *Dzieci Saturna*, *Grzeczne* oraz *niezgoda.jpg*. Wybór jest nieprzypadkowy – wszystkie te spektakle poruszały tematy ważne dla dorastającej młodzieży. Autorka zauważa, że nie ma jednej uniwersalnej metody pracy z młodzieżą, ponieważ metoda wynika z konkretnego tematu. Kędzia była współtwórczynią spektaklu *niezgoda.jpg*, opisuje przebieg pracy rozpoczynającej się od warsztatów z młodzieżą, które miały na celu pomóc w zrozumieniu zjawiska przemocy w szkole, jak i nawiązaniu bliższej relacji z docelową widownią. Następnie były próby i konsultacje wewnątrz ekipy teatru, a na końcu premiera i towarzyszące jej warsztaty z młodzieżą. Zamysłem projektu było uwrażliwienie młodzieży na zjawisko przemocy, zapewnienie przestrzeni do wspólnych rozmów, dzielenie się emocjami i doświadczeniami. Ważne było traktowanie młodszych na równi z dorosłymi; dobrowolność udziału w ćwiczeniach i eksperymentach scenicznych traktowanych jako forma nauki i dzielenia się przeżyciami.

W rozdziale „Doświadczenia szkolne” autorka omawia teatr jako przeciwieństwo szkoły, opisując różnice w podejściu do młodzieży. Szkołę cechuje uległość, posłuszeństwo, kultura rywalizacji związana z ocenami, brak empatii, a teatr proponuje dobrowolność, wspólnotowość i równość, umożliwiając młodzieży krytyczną analizę rzeczywistości oraz rozwijanie kompetencji komunikacyjnych i społecznych.

Ostatnim rozdziałem jest rozmowa Kędzi z Justyną Czarnotą i Marcinem Drzazgą. Podejmowane są wątki takie jak motywacja dorosłych do pracy z młodzieżą, autentyczność wypowiedzi młodych ludzi w teatrze, preferencje odbiorcze młodzieży i etyka pracy. Z tej rozmowy można wyciągnąć wniosek, że praca z młodzieżą w teatrze jest złożona i trudna, a dużą jej część należy poświęcić na refleksję nad własnymi metodami i motywacjami.

Szymon Golec

Carlos Morton, *Zakłęte w jantarze / Trapped in Amber*, przeł. Julia Skuza, Wydawnictwo Części Proste, Gdańsk 2024

Zakłęte w jantarze opisywane jest przez wydawcę jako „historycznie pierwsza oryginalna sztuka chicanx napisana i wystawiona w Polsce”. Słowo „chicanx” (neutralna genderowo wersja określenia „chicano” lub „chicana”) odnosi się do tożsamości etnicznej osób pochodzenia meksykańsko-amerykańskiego.

Na publikację składają się: angielski (oryginalny) tekst dramatu, tekst polski w tłumaczeniu Julii Skuzy oraz wstęp napisany przez Grzegorza Welizarowicza, w którym znalazły się informacje o procesie powstawania sztuki, a także kontekst historyczny teatru chicanx. Autorem dramatu jest Carlos Morton – jeden z najaktywniejszych dramatopisarzy chicano, a także wykładowca teatru latynoskiego na Uniwersytecie Kalifornijskim. Morton napisał *Trapped in Amber* w 2022 roku, w ramach rezydencji artystycznej odbywającej się w Gdańsku z inicjatywy International Border Studies Center.

Zakłęte w jantarze to krótka sztuka o historii Gdańska, wykorzystująca elementy konwencji typowej dla teatru chicano – humor, silny kontekst społeczno-polityczny, a także strukturę opartą na ciągłym akompaniamencie muzycznym. W tekście pojawiają się zarówno postaci historyczne (Anna Krüger, Anna Walentynowicz, Paweł Adamowicz), jak i wyimaginowane/symboliczne (Kościół, Jantar, Inkwizytor). Morton w pięciu odrębnych scenach (każda dzieje się w innym okresie historycznym) snuje względnie chronologiczną narrację o mieszkańcach Gdańska. Czytamy o

Annie Krüger, oskarżonej o czary i spalonej na stosie w XVII wieku, o pięknej Kaszubce Jantar, która nie może wybrać pomiędzy dwoma kochankami – Polakiem Jurkiem i Niemcem Fritzem – a także o Gdańsku czasów drugiej wojny światowej, w którym żydowscy i polscy obywatele zmuszeni są do nieustannej walki o przetrwanie.

Język, którego używają postaci, jest na ogół prosty i współczesny, choć od czasu do czasu w wypowiedzi bohaterów wplatane są regionalizmy i archaizmy. Narratorem sztuki jest Szkiełko, który pojawia się w różnych scenach i epokach, komentując wydarzenia na scenie i grając na bębenu. Postać Szkiełka (Little Glass) jest po części wzorowana na głównym bohaterze powieści *Blaszany bębenek* Güntera Grassa, a po części na samym Grassie – w pewnym momencie Szkiełko zostaje oskarżony o przynależność do SS.

Ostatnia scena ma tytuł „Narodziny Solidarności!” i skupia się na Annie Walentynowicz, która spiera się po kolei z Dyrektorem, Niedźwiedziem (symbol Stalina/Putina) oraz Inkwizytorem, występującym wcześniej w scenie pierwszej. Dramat kończy się optymistycznym śpiewem chóru wychwalającym zmarłego Pawła Adamowicza oraz zapraszającym do celebracji miasta; ostatnia zwrotka brzmi: „Gdańsk zjednoczony – nie będzie podzielony!”.

Przeszłość miasta Gdańsk, interpretowana przez amerykańsko-meksykańskiego artystę, uzupełniona jest pozornie o dodatkowy kontekst transnarodowy i transkulturowy. Tekst dramatu wydaje się jednak przedstawiać bardzo uproszczoną wizję her/historii, nie wchodząc głębiej w problematykę przemian tożsamościowych ani genezy mitów narodowych. Polskiemu czytelnikowi sztuka Mortona nie oferuje raczej nic odkrywczego.

Zuzanna Piekarska

Wzór cytowania:

Noty o książkach, „Didaskalia. Gazeta Teatralna” 2024, nr 184,
<https://didaskalia.pl/pl/artykul/noty-o-ksiazkach-20>.

Źródło: <https://didaskalia.pl/pl/artykul/noty-o-ksiazkach-20>